

NOVA AKROPOLA

ZA BOLJEG ČOVJEKA I BOLJI SVIJET

PRSTEN

ZA HRABRE

**TOLKIENOV
PJEV AINURA**

**POSTOJILI
SLOBODNA VOLJA?**

**JANTAR
ZLATO SJEVERA**

4

7

8

12

14

18

NOVA AKROPOLA

ZA BOLJEG ČOVJEKA I BOLJI SVIJET

02 | 2019. WWW.NOVA-AKROPOLA.COM

Sadržaj

4 POSTOJI LI SLOBODNA VOLJA?

Julian Scott

7 ZA HRABRE

Delia Steinberg Guzmán

8 PRSTEN

Marica Borović

12 TOLKIENOV PJEV AINURA

Nataša Žaja

14 JANTAR, ZLATO SJEVERA

Vesna Novović

18 NAJSTARIJI OSOVINSKI KOTAČ

Uliks Šimoković

Impresum:

Glavni urednik: Andrija Jončić

Izvršna urednica: Nataša Žaja

Urednici rubrika: Luka Marić, Dijana Kotarac, Sofija Stepanovska, Anastazija Pulja, Marta Mihičić

Lektura: Ana Handal, Vesna Bosnar

Tehničko uredništvo:

Svjetlana Pokrajac, Matija Prević

ISSN 1849-6237

Izdavač:

NOVA AKROPOLA - kulturna udruga

Ilica 36, 10000 Zagreb

Tel: 01/481 2222

web: www.nova-akropola.hr

e-mail: info@nova-akropola.com

Sloboda! Postoji li ijedan pojam koji je više zaokupljao čovjekov um? I postoji li ijedan koji se toliko pogrešno shvaćao i živio? Čini se kao da nas sama ideja slobode uhvati u zamku i zaplete u našoj prevelikoj i neobuzdanoj čežnji...

Prilično je zamršeno klupko povijesnih zbivanja koje se okretalo oko slobode pojedinih naroda, njihovih vjerskih opredjeljenja, jezika, običaja... Velika učiteljica čovječanstva pokazala je mnogo puta da je prevelika sloboda jednih značajno ograničila i zarobila druge, ako ne i potpuno ih zatrla, jer se ta takozvana "sloboda" toliko otela kontroli da je dovela do pogubnih posljedica, uništavanja i patnji.

Da bismo zaista naučili nešto od tih snažnih kolektivnih iskustava i napravili zaokret prema stvarnoj slobodi, bitno je shvatiti da ona započinje u nutrini svakog pojedinca. Za to treba najprije početi oslobađati našu

svijest od okova zabluda i slabosti kako bi uvidjeli da nam pravu slobodu mogu dati upravo pravila, zakoni, veze i sve ono što često doživljavamo kao ograničenja. Putovati je puno lakše već izgrađenim putem, držeći se njegovog smjera i ne rušeći njegove zaštitne ograde i znakove upozorenja. Ograde i upozorenja nisu tu da bismo prestali putovati, nego da bismo sigurno stigli do odredišta. Naša je sloboda u tome kamo i kako, s koliko svijesti i zašto te što ćemo konačno zaista biti na samom odredištu...

Prema grčkom mitu o Prometeju, čovjek je dobio na dar vatru kreativnog uma zahvaljujući kojem uvijek ima slobodu izbora u djelovanju. Ispravnim korištenjem tog božanskog dara ostvaruje se najviša moguća sloboda, sloboda koja ne stvara prepreke i uvijek jasno vidi put za ostvarenje najboljih ljudskih težnji.

Uredništvo

POSTOJI LI

SLOBODNA VOLJA?

Julian Scott

Pitanje o slobodnoj volji jedno je od najstarijih i najtrajnijih pitanja s kojima se suočava ljudski rod. Razmatrali su ga i drevni Grci u svojim tragedijama, primjerice u *Kralju Edipu*, gdje se čini da je sudbina junaka unaprijed određena, što god on poduzeo da je spriječi ili promijeni. Grci, i njihovi kulturni nasljednici Rimljani, govorili su o trima Sude-nicama koje su tkale i prele sudbine ljudi i rezale nit njihovih života u unaprijed određenom trenutku.

To je pitanje puno jasnije objašnjeno u učenjima Istoka o dharmi, karmi i reinkarnaciji. *Dharma* je zakon prema kojem svako živo biće ima sudbinu koja proizlazi iz njegove vlastite prirode. Kao što će žir postati hrast, tako će i čovjek razviti svoj puni ljudski izraz s vremenom, s puno vremena. Otuda učenje o reinkarnaciji. *Karma* je zakon o akciji i reakciji prema kojem svako naše djelo, svaki naš postupak, na bilo kojem planu (uključujući nevidljive planove kao što su misli ili osjećaji) ima posljedicu, ovisno o tome je li djelovanje

u skladu s prirodnim zakonima života ili nije. Tako gradimo karmu – "dobru" ili "lošu" – koja nam donosi slatke ili gorke plodove naših prošlih postupaka. Svrha je tog procesa da nam pomogne učiti o zakonima, osigurati pravednost te utvrditi sigurnost cijelog sustava jer neograničena sloboda djelovanja bez posljedica vodi slomu univerzalnog reda.

Taj pristup podrazumijeva pojam vodeće inteligencije i element slobodne volje glumaca na pozornici kazališta života. Istočni bi filozofi rekli da je Edip došao do tragedije nakupljanjem prošle karme ili možda preko karme svoje obitelji ili kulture kojoj je pripadao. No ono što se nalazi u djelokrugu njegove slobodne volje jest to kako reagirati na sudbinsku tragediju: s dostojanstvom i plemenitošću, ili s negodovanjem, ljutnjom, gorčinom i mržnjom.

Stoički filozofi staroga Rima, kao što su Epiktet i Marko Aurelije, odabrali su vrlo sličan pristup. Smatrali su da su mnoge vanjske životne okolnosti izvan

Nitko nas ne može natjerati da mislimo, pa niti da djelujemo na određeni način; uvijek imamo slobodu reći 'da' ili 'ne' svemu što nam život nudi, prihvaćajući posljedice naših odluka, i u tome se zapravo nalazi naša slobodna volja.

naše kontrole, na primjer: obitelj ili zemlja u kojoj smo rođeni, naše zdravlje, ugled, bogatstvo i tako dalje.

Neke od navedenih faktora možemo u određenoj mjeri mijenjati vlastitim djelovanjem, ali druge ne možemo. Na primjer, kmet rođen na feudalnom posjedu u srednjem vijeku imao je zanemarivo male izgleda za bijeg od takvog načina života. Ili ako je netko bio nepravедno zatvoren u nekoj policijskoj državi, vrlo se malo tu moglo napraviti. Dakle, naša je slobodna volja vrlo ograničena tim vanjskim aspektima, međutim, prema stoicima, neograničena je u našem unutarnjem životu i našim vlastitim postupcima. Nitko nas ne može natjerati da mislimo, pa niti da djelujemo na određeni način; uvijek imamo slobodu reći 'da' ili 'ne' (ili čak 'možda') svemu što nam život nudi, prihvaćajući posljedice naših odluka, i u tome se zapravo nalazi naša slobodna volja.

Međutim, za neke mislioe slobodna volja nije samo ograničena, već ni ne postoji. U srednjovjekovnoj kršćanskoj i islamskoj filozofiji vodile su se velike rasprave o tome ima li čovjek slobodnu volju, a bilo je

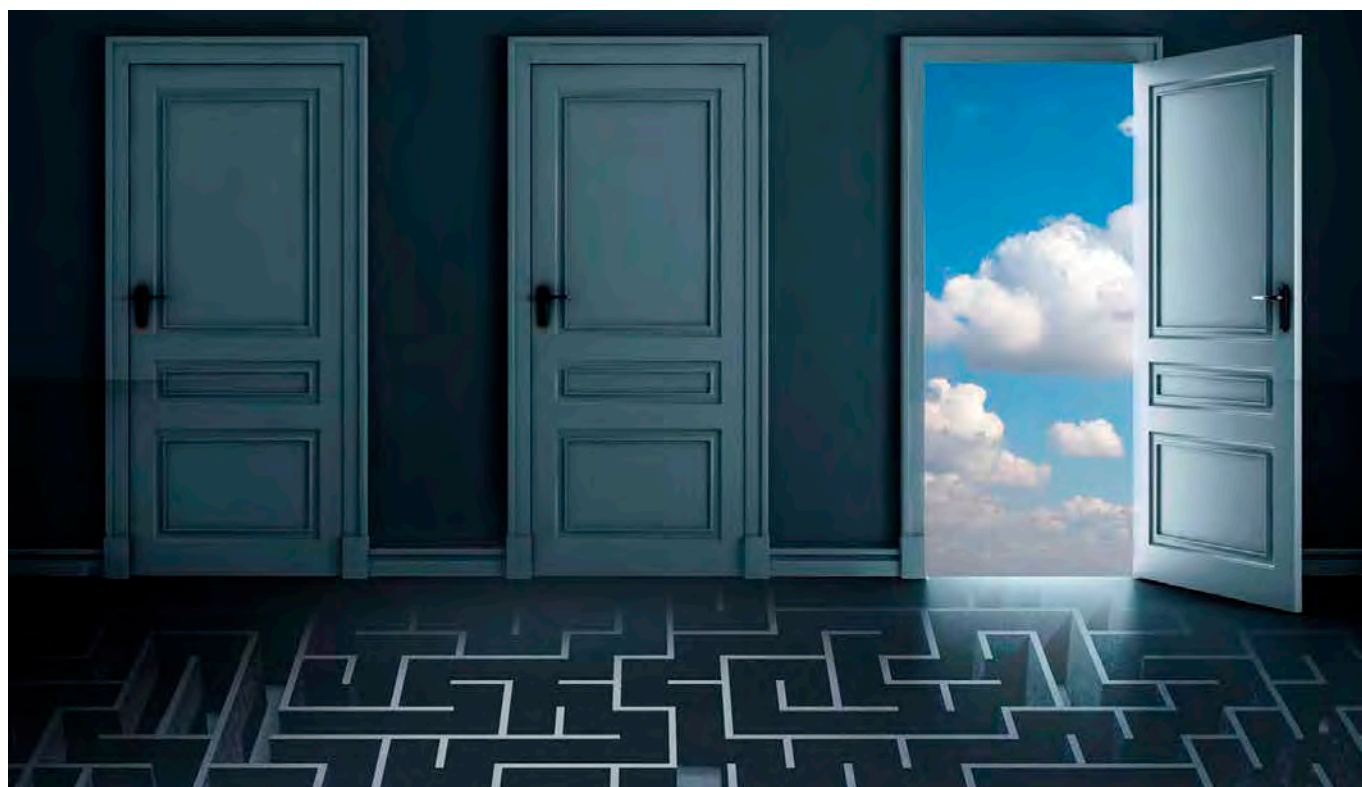
nekih odvažnih mislioca koji su čak postavljali pitanje može li se reći da Bog, izvor svega, ima slobodnu volju.

S jedne strane, bilo je onih koji su tvrdili da smo potpuno ovisni o Bogu, svemogućem stvoritelju, o kojem ovisi sve što se događa. S druge strane, bilo je onih koji su smatrali da je Bog dao čovjeku slobodu izbora da slijedi put dobra ili zla i da bi život bio besmislen da mu nije dan takav izbor.

Za vrijeme renesanse, ideja o slobodnoj volji bila je dominantna. Osjećaj samopouzdanja i optimizma prožimali su ljudski duh i vjerovalo se da je čovjek gospodar svoje vlastite sudbine i da može postići sve što hoće – što se odrazilo u prekrasnoj umjetnosti i kulturi tog razdoblja.

Nekoliko stoljeća poslije zavladała je pesimistička filozofija. David Hume (1711. – 1776.) vjerovao je da je čovjek, unatoč sposobnosti mišljenja, u potpunosti podložan vlastitim strastima i ne tako slobodan kako je volio zamišljati. Istu ideju nalazimo u Freudovom pogledu na čovjeka kojim vladaju instinktivni porivi, koji se doduše mogu kontrolirati društvenim normama, ali uvijek su na rubu izbijanja na površinu ako ih se ne kontrolira. Kakve je sve okrutnosti naoko civilizirani čovjek bio u stanju počiniti jednom kad je bila uklonjena površna glazura civiliziranosti?

I što je onda slobodna volja? Je li moguće dobiti konačan odgovor na to pitanje? Činjenica je da su obje strane (determinizam i slobodna volja) dijelom opravdane, kao što ukazuju učenja o dharmi i karmi. Postoji

determinizam karme ili sudbine (koji god nam se termin više sviđa), ali postoji i slobodna volja da se odluči i djeluje u danim okolnostima.

Postoji determinizam karme ili sudbine, ali postoji i slobodna volja da se odluči i djeluje u danim okolnostima.

Neoplatonički filozof Plotin (204. – 270. g.) govorio je da je razlog naše zaokupljenosti pitanjem slobodne volje taj što smo ... *pokretani ... prinudom i silovitim navalama strasti koje obuzimaju našu dušu, vjerujući da sve to gospodari nama, robujući tome [slično Humeovu pogledu] i krećući se tamo kamo nas to vodi, zapali smo u sumnju da mi nismo ništa i da ništa nije u našoj moći...*¹

"Da, tu je zapreka!", kako je rekao Hamlet. Jesmo li uopće išta? Jesmo li stvarni ili smo, kao u *Matrixu*, produkt neke računalne simulacije koju je proizvela inteligencija bez srca? Plotin kaže da se za odgovor na to pitanje moramo vratiti samom izvoru svega koji, kako on kaže, logički mora biti *Jedno*, prvo načelo, bezuzročni uzrok. Ima li to načelo, koje su indijski filozofi jednostavno nazivali "To", ni biće ni ne-biće, slobodnu volju ili je cijeli svemir stvoren nehوتيčno, slučajno ili zato što je prvo načelo bilo "prisiljeno" nužnošću stvoriti cijeli univerzum jer nije moglo odoljeti, nego djelovati u skladu s vlastitom prirodom?

U prvom slučaju Plotin pokazuje da nikakva slučajnost ne može prethoditi prvom načelu, već da nužno mora proizići iz samoga sebe, kao i sve ostalo. A u drugom slučaju, prvo načelo ne može biti podložno nužnosti jer svi zakoni, uključujući i načelo nužnosti, moraju također proizići iz njega i bilo bi apsurdno misliti da nešto što je vrhovno dobro, kojemu sve teži,

može biti podložno bilo čemu, kako Plotin opisuje u svom velikom opusu *Eneade* u poglavlju *O slobodnoj volji i Jednom*.

Prema Plotinovoj filozofiji svijet nastaje emanacijom: iz Jednog nastaje, iz čiste punine: *Nužno je da prije mnoštva postoji Jedno od kojega to mnoštvo i potječe, jer Jedno prethodi svakom broju.* (V.3,12). *Jedno* je ono prvo i nedjeljivo. Plotin o njemu govori sa strahopoštovanjem, kao o uzvišenom cilju svakog živog bića. Uzrok je i izvor svega. Jedno je ono vrhovno Dobro zato što sve što postoji teži izvoru iz kojeg je poteklo. Ono je iznad svega, a istovremeno u svemu.

Ako je to tako, onda zaista imamo slobodnu volju jer na temelju onoga što je stvarno u nama možemo djelovati neovisno o svim okolnostima. U praktičnom smislu to znači da ako se ujutro probudimo loše raspoloženi, možemo barem vježbati našu volju, najviši izraz našeg bića, i odlučiti da ne podlegnemo lošem raspoloženju i općenito, da ne dozvolimo da umor ili nešto drugo bude uzrokom gubitka našeg ljudskog dostojanstva.

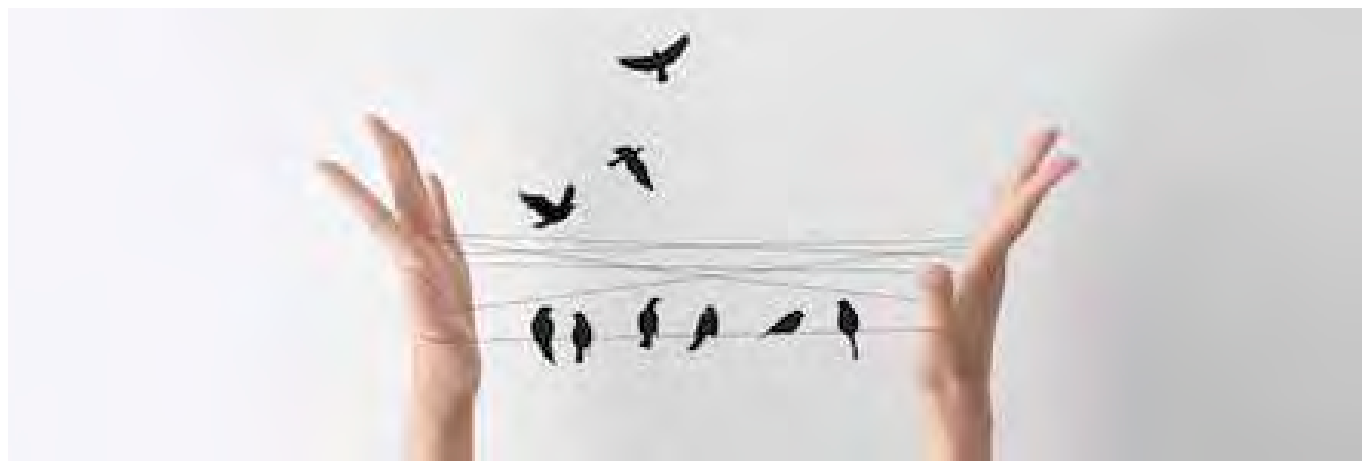
Jedno je ono vrhovno Dobro zato što sve što postoji teži izvoru iz kojeg je poteklo. Ono je iznad svega, a istovremeno u svemu.

Ako je to tako, onda zaista imamo slobodnu volju jer na temelju onoga što je stvarno u nama možemo djelovati neovisno o svim okolnostima.

Vjera u slobodnu volju ne negira postojanje slučajnosti ili determinizma u pojedinim aspektima života i ta dva utjecaja mogu skladno supostojati ako znamo mudro djelovati. ☸

S engleskog prevela: Tatjana Mavrić

¹ Eneade, 6.8.1.20.

ZA HRABRE

Delia Steinberg Guzmán

Govoriti o vrlinama nije više zastarjelo, već je stvarna i nasušna potreba mnogih dobronamjernih ljudi, stoga želimo posvetiti nekoliko posebnih riječi hrabrosti. Općenito gledajući, sigurno je da nedostaje hrabrosti i da se ona opasno zamjenjuje za agresivnost, hvalisanje, cinizam i poruge. Sve još više potpomaže i potencira društvo i diktat mode te sama nesigurnost koju izražavaju nejaki i neodlučni kojima također nedostaje hrabrosti.

Nedostaje ona osobna hrabrost koja se rađa u dubini ljudskog bića i izražava se potpunom mirnoćom.

Nedostaje ona osobna hrabrost koja se rađa u dubini ljudskog bića i izražava se potpunom mirnoćom.

Nedostaje hrabrost kao duboko ukorijenjeno uvjerenje koje nam donosi sigurnost u sebe, a da pritom ne gubimo poštovanje prema drugima. Hrabar se čovjek ne oslanja na tuđe slabosti niti na odobravanje većine; u svakom slučaju, njemu je vlastita svijest dovoljan kriterij dok pomaže svima onima koji trebaju pomoć.

Nedostaje istinska hrabrost, koja se izražava kao suočavanje sa samim sobom kako bismo upoznali sami sebe, kako bismo razlikovali vrline i mane, potencirajući jedne i iskorjenjujući druge.

Ali iznad svega, nedostaje istinska hrabrost koja se izražava kao suočavanje sa samim sobom kako bismo

upoznali sami sebe, kako bismo razlikovali vrline i mane, potencirajući jedne i iskorjenjujući druge. Nedostaje nam hrabrost da budemo sami sa sobom, da skinemo lažne maske i prihvatimo se onakvima kakvi jesmo, a zatim da izgradimo jedan način života, pozitivno djelovanje koje vodi k tome da svatko sanja dobro za sebe i dobro za svijet.

S takvim kriterijem hrabrost postaje esencijalna kvaliteta filozofa, onoga koji traži mudrost, onoga kome je neophodna ta posebna duhovna snaga kako bi mogao otvoriti puteve prema unutra i prema van. Kako započeti otkrivati svijet i njegove zakone bez hrabrosti? Kako nadići iskušenja koja nam donosi život, bez hrabrosti? Kako osvojiti sami sebe bez hrabrosti?

Filozof primjenjuje hrabrost na samome sebi, a kad je uspije transformirati u dobro usvojenu vrlinu, pokazuje je u svim životnim okolnostima, na individualnom planu i u odnosima s drugim ljudskim bićima.

Filozof primjenjuje hrabrost na samome sebi, a kad je uspije transformirati u dobro usvojenu vrlinu, pokazuje ju u svim životnim okolnostima, na individualnom planu i u odnosima s drugim ljudskim bićima.

Ovo je izazov koji nudi prirodna filozofija koja vrijedi za čovjeka svakog vremena, pa tako i za čovjeka sadašnjice: izazov da se razvije hrabrost za biti i znati.

I to je samo za hrabre. 🏠

Sa španjolskog preveo: Boris Kučalo

PRSTEN

Marica Borović

Etnolozi smatraju da je nošenje nakita staro koliko i samo čovječanstvo. Nošenje prstena prisutno je u gotovo svim civilizacijama, na različitim kontinentima. Kod Rimljana je postojao niz zakonskih odredbi koje su se odnosile na nošenje prstena. Svaki je car imao svoj pečatni prsten, a prvi kojima je bilo dozvoljeno nositi zlatno prstenje bili su senatori i konzuli. Prsten je tako bio znak pripadnosti određenom staležu. U doba cara Augusta postojao je običaj darivanja zbirke prstenova hramovima.

Različito se prstenje nosilo u različitim prigodama. Tako možemo govoriti o krunidbenom prstenu, odvjatničkom prstenu, memorijalnom prstenu, astronomskom prstenu... Memorijalni prsten bio je popularan u XVII. i XVIII. st. u Engleskoj, a nosio se u znak sjećanja na pokojnika pa je obično imao ugraviran portret preminule osobe. Astronomski prsten izrađivao se u Njemačkoj u XVI. i XVII. st., a sastojao se od četiri prstena koji su for-

mirali globus. Na jednom ili više njih bili su urezani znaci zodijaka i planeta.

Prsten je nekad imao i određenu upotrebnu vrijednost. Upotrebljavao se kao pečatnjak, a u XV. st. bio je popularan prsten s dijamantom rezanim u obliku oktaedra, a služio je za pisanje po staklu.

Sve govori u prilog tome da prsten nije služio samo kao ukras, već da njegovo značenje umnogome nadilazi čisto zadovoljavanje estetskih potreba.

Prsten - simbol

Simbolizam prstena usko je povezan s njegovim oblikom. Prsten je krug i kao takav simbol je cjelovitosti, savršenstva, vječnosti. Također je i znak autoriteta, časti i dostojanstva. Takvo je značenje imao zlatni senatorski prsten iz rimskog razdoblja, čije je nošenje propisivao poseban zakon - *Ius anuli aurei*. Kraljevi ili carevi nosili su prsten kao znak autoriteta, ali je služio i kao pečatnjak.

Prsten obilježava i povezanost pa se u tom smislu javlja kao znak saveza, zavjeta i zajedničke sudbine, primjerice, ribarski ili papin prsten. Svaki novi papa na ceremoniji posvećenja dobiva novi prsten na kojemu se kasnije ugravira njegovo ime. Taj se prsten naziva ribarski jer je na njegovoj kruni ugravirana slika sv. Petra kako vuče mrežu. Prsten se nakon papine smrti slama, tj. uništava, čime se označava prekid veze.

Simbol saveza prisutan je i u prstenu mletačkog

dužda, koji se bacao u more na dan Svetog Spasa, označavajući time vjenčanje Venecije s morem. Sličnu simboliku vjenčanja, ali s Kristom, ima prsten koji primaju redovnice polazući redovnički zavjet.

Zaručnički i vjenčani prsteni obilježavaju pak vezu između dvoje ljudi. Za upotrebu zaručničkog i vjenčanog prstenja znamo iz kasnog rimskog razdoblja. U početku se zaručničko prstenje izrađivalo od željeza, a poslije od zlata s motivom sklopljenih ruku, što je bio simbol povjerenja između muškarca i žene. U takvom se obliku upotrebljavao i kasnije, od XII. - XVIII. st., s ugraviranim ljubavnim natpisima.

Dati nekome prsten značilo je obećati se toj osobi, ali prije svega bilo je to obećanje prema samome sebi. Povezati se s drugom osobom može samo onaj tko se poveže sa samim sobom, što proizlazi iz vlastitog usavršavanja.

Konačno, prsten simbolizira vezu između duše i tijela. Primjerice, rimski, keltski i germanski vojnici nosili su prstenje u nadi da će se ta veza sačuvati i tijekom bitke. Prstenu se pridavala i magijska, iscjeliteljska moć i zbog toga se nosio kao talisman, najčešće u kombinaciji određenog metala i dragog ili poludragog kamena. Od metala se najviše upotrebljavalo zlato, a velika se pažnja posvećivala i izboru dragog kamenja.

Danas drago kamenje ima uglavnom estetsku vrijednost, ali nekada je čovjek draguljima daleko više pripisivao magična, čudesna svojstva. U svim civilizacijama kraljevi i svećenici koristili su izuzetne i složene dragulje, ne samo zbog njihove ljepote, već i zbog simboličke vrijednosti. Primjerice, dijamant je bio simbol

savršenstva i nepobjedivih duhovnih moći; safir je u kršćanstvu bio simbol božanske pravde i čistoće; smaragd se nazivao kamenom proroka i obnove, a ametist kamenom umjerenosti... Vjerovalo se da drago kamenje svojom snagom može liječiti od bolesti, štititi od uroka, pobuđivati u ljudima plemenite osobine, ali i donijeti nesreću ako se njime nepravilno rukuje. Dragi se kamen još dovodio u vezu s određenim planetom. Prsti su također povezivani s planetima, pa se tako palac povezivao s Venerom, kažiprst s Jupiterom, srednji prst sa Saturnom, prstenjak, koji se smatrao najboljim za nošenje većine prstenja, sa Suncem, a mali prst s Merkurom.

Konačno, prsten je bio simbol moći i darova primljenih od neba te je označavao duhovnu i materijalnu nadmoć njegova vlasnika nad drugim bićima.

Prsten kroz civilizacije

Ovisno o motivima i crtežima koji se na njemu pojavljuju, prsten progovara o običajima, filozofiji i religiji određenog prostora i vremena.

Kod Sumerana prsten je uz krunu i žezlo znak kraljevskog dostojanstva. On je i božanski atribut. Pronađeni su brojni pečati s prikazom boga Marduka kako u ruci drži palicu i prsten. Na steli babilonskog kralja Hamurabija prikazan je Šamaš, bog Sunca, s palicom i prstenom kao simbolima božanske pravde.

U zoroastrizmu, religiji drevne Perzije, krilati simbol koji u ruci drži prsten, jedan je od prikaza Ahura Mazde, vrhovnog načela Univerzuma, izvora i uzroka svega manifestiranog. Ovdje se prsten javlja kao sim-

bol Sunca koje je vidljiva manifestacija Ahura Mazde na nebu.

U Egiptu je pronađeno brojno prstenje kao dio pogrebne opreme faraona. Primjerci koji potječu od XX. – XVIII. dinastije predstavljaju uglavnom veliko, masivno prstenje. Ipak, stariji i daleko značajniji je *prsten skarabej*, a nalazimo ga i kod Feničana, Etruščana i Grka. Skarabeja su izrađivali od dragog ili poludragog kamenja i pričvršćivali ga na kariku prstena koji je služio i kao pečatnjak.

Skarabej je jedan od najpoznatijih simbola drevnog Egipta i simbolizirao je učenika i njegov put prema mudrosti: kao što skarabej svoj izmet pretvara u savršenu kuglicu da bi u nju položio sjeme života, tako i učenik putem mudrosti transformira svoje mane i nedostatke u savršenu kuglu vrline.

Prsten skarabej dominira u Grčkoj od VI. do IV. st. pr. Kr. Grci su obrađivali kamen u obliku skarabeja, ali sa suptilno prikazanim konturama njegova tijela. Najčešće bi se žicom privezao na prsten i mogao se okretati pa bi donja strana služila kao pečat. Sama karika bila je u obliku slova 'u'. Na kamenu su urezivali prikaze Afrodite, Erosa, Silena, ratnika, strijelaca, konja-

Vikiński prsten sa štitom strahopoštovanja, *Aegishjalmurom*, koji predstavlja jedan od najmoćnijih simbola zaštite kod starih Vikinga.

nika, lava, bika... Omiljeni su bili mitološki motivi, a osobito borba heroja s čudovištem. U helenističkom razdoblju (323. – 30. g. pr. Kr) skarabeje zamjenjuje brušeno drago kamenje. Pojavljuju se i *kameje* – reljefi izrađeni od kamena. Dotad su se crteži većinom urezivali na površini kamena. Popularan je bio i takozvani *zmijski prsten* u obliku zmije koja se spiralno uvija u tri zavoja oko prsta. Imitacija tog prstena bila je omiljena u renesansi.

Prema nalazima u etruščanskim grobnicama vidimo da je i kod njih najčešći *prsten skarabej*. Prstenje s ugrađenim kamenjem pojavljuje se poslije, pri zalazu etruščanske civilizacije (prijelaz III. u II. st. pr.

Zlatni prsten s brončanim rimskim novčićem cara Konstantina I.

Kr.) Na njihovom prstenju česti su prikazi *haruspika* koji proriču pomoću jetre, jer su Etruščani bili poznati po svom umijeću proricanja.

U Rimu je nošenje prstena bilo zakonski uređeno. U razdoblju Republike nosilo se samo željezno prstenje, a u kasnijem Carstvu donesen je niz novih odredbi: car Septimije Sever dozvoljava rimskim vojnicima da nose prstene; svi slobodni građani mogli su nositi zlatno prstenje, oslobođeni robovi srebrno, a robovi željezno. Dominiraju prstenovi s kamejom i to s prikazima careva, istaknutih osoba, kao i mitoloških scena.

Kod Vikinga se pak javlja prsten kao simbol časti i odanosti. Kralj ili plemenitaš darivao bi svojim ratnicima prstene u znak zahvalnosti za iskazanu odanost i hrabrost. S tim su prstenima bili i sahranjivani. Često se kao figura na kljunu njihovih brodova pojavljivao zmaj koji u svojim ustima drži prsten, simbol sigurnog prijelaza ili sigurne plovidbe.

Kod drevnih kultura pretkolumbovske Amerike dominira prstenje s motivima orla i jaguara. Orla je simbol dnevnog Sunca, a jaguar noćnog. Prema mitu,

Sunce po zalasku silazi u podzemni svijet i u formi jaguara bori se sa silama mraka. Pobijedivši ih, u zoru izlazi u obliku orla ili kondora.

Brojne su priče i legende o prstenu. Grčka mitska tradicija kao prvi spominje Prometejev prsten. Platon piše o Gigovom, a Herodot o Polikratovom prstenu. Potraga za prstenom dio je starih germanskih saga koje su nadahnule Roberta Wagnera za operu *Prsten Nibelunga*. Nama je danas svakako najpoznatija Tolkienova priča *Gospodar prstenova*, u kojoj prsten predstavlja veliku kušnju za nositelja.

Mit o Prometeju

Prometej krađe vatru bogovima da bi je prije vremena dao ljudima. S vatrom je došlo svjetlo razuma i ljudi su prestali živjeti u mraku neznanja. Zeus ga kažnjava zakivanjem na željeznu planinu Kavkaz. Zaklinje se da će Prometej zauvijek biti okovan. Šalje orla da mu kljuca jetru, koja se stalno regenerira i on ne umire. Mučenje traje beskrajno dugo, a samo ga povremeno posjećuje Hermes da bi vidio moli li Prometej za milost. Doba protječu, između ljudi i bogova stvorila se veza. Heraklo raskida okove, ubija orla i oslobađa Prometeja. Uzima slomljenu kariku od lanca kojim je Prometej bio okovan i komad stijene s Kavkaza. Spoji kamen s karikom i zatvori je oko Prometejeva prsta. Tim je prstenom Zeus održao obećanje da će Prometej, iako ga je oslobodio, zauvijek biti okovan.

Gigov prsten

Platon u svom djelu *Država* spominje priču o Gigovom prstenu. Između Glaukona i Sokrata vodio se razgovor o pravednosti. Za Sokrata pravednost je jedno od najljepših dobara i ako želimo biti sretni, moramo je voljeti radi nje same i radi onoga što ona pruža. Glaukon zastupa mišljenje da su pravedni ljudi samo zato pravedni jer ne mogu činiti nepravdu, dakle protiv svoje volje. Da bi to dokazao, Glaukon iznosi priču o Gigovom prstenu.

Gig je bio pastir u službi lidijskog kralja. Jednog dana, poslije velikog nevremena i potresa, raspukla se zemlja i nastao ponor baš na mjestu gdje je paslo Gigovo stado. Gig siđe dolje te među raznim čudesima koje je vidio, ugleda brončanog konja s vratašcima. Kad je kroz njih zavirio, vidio je mrtvaca i na njegovoj ruci zlatan prsten. Pastir ga je skinuo i navukao sebi na prst. Noseći ga shvatio je kako prsten posjeduje moć da njegova nositelja učini nevidljivim. To bi se dešavalo svaki put kad bi se kamen prstena okrenuo prema dlanu. Gig je to iskoristio pa je ubrzo postao kraljev

izaslanik, ljubavnik kraljice, a potom je sklopio urotu protiv kralja, ubio ga i ubrzo sam postao kralj...

Glaukon nastavlja pričati: "Kad bi sad postojala dva takva prstena, pa jedan od njih imao pravedan čovjek, a drugi nepravedan, mislim da ne bi bilo tako čvrstog i prekaljenog čovjeka koji bi ostao i dalje pravedan. Jer njemu bi bilo moguće da na trgu uzme što god hoće, da ide po kućama, da zavede svačiju ženu... ukratko, da kao neko božanstvo radi što god hoće. A kad bi ovako radio, zaista ne bi radio ništa drugo do ono što radi nepravedni."

Gospodar prstenova

Sauron iskuje *prsten moći* kojim želi zavladati svijetom sijući strah i mržnju. Prsten dolazi u ruke Hobita. Jedina je nada za narod Međuzemlja baciti prsten u vatru ždrijela Planine Usuda. Taj zadatak biva povjeren *Prstenova družina* sastavljenoj od svih predstavnika naroda Međuzemlja. Hobite predstavljaju: Frodo, koji je nositelj prstena, Sam, Merry i Pippin, ljude: Boromir i Aragorn, patuljke Gimly i vilenjake Legolas. Predvodi ih čarobnjak Gandalf. Svi su krenuli putem na kojem je bilo malo nade za sretan kraj. "Ali usred beznađa, rađa se nada." Svatko od njih prolazi kroz određena iskušenja. Trebalo je pobijediti vlastite strahove i sumnje. Što im je dalo snagu za to? Ljubav i samilost prema narodu Međuzemlja. Jer na ovom putu nije bilo nagrade i nisu se mogli postavljati uvjeti. I svatko je na kraju puta bio drugačiji, bolji i jači. Zahvaljujući tome, Sauronov prsten bio je uništen. ♠

Tolkienov *Pjev Ainura*

Inspiriran starim legendama sjeverne Europe, keltskom mitologijom, drevnim nordijskim sagama, predajama o vikinškim putovanjima te općenito starim jezicima, pismom i simbolima sjevernih naroda, J. R. R. Tolkien još je u mladosti počeo stvarati obrise velikog proznog epa koji će puno kasnije dobiti naziv *Silmarillion*.

Prvotne verzije mitoloških priča doradivao je cijeli život i one su postupno prerasle u složeno, živo tkivo isprepletenih predaja i pjesama te postale okosnica njegovim poznatijim djelima *Hobit* i *Gospodar prstenova* koja su nastala nekoliko desetljeća poslije. Pri tome je osmislio čitava rodoslovlja, karte vezane uz pojedina doba i vladare te nekoliko grupa jezika i pisama, a način kojim pripovijeda priziva minule vjekove i daleka prostranstava. Skromno je rezimirao svoj rad riječima: *Imam osjećaj da se rukovodim nečim što već negdje postoji, a ne da sam stvaram.*

Silmarillion je ipak ostao nedovršen, nadrastajući svojom višedimenzionalnošću i samog autora koji mu

se nikada nije prestajao vraćati, a poslije njegove smrti mnogobrojne je rukopise za izdavanje priredio njegov sin Christopher, nakon nekoliko godina strpljivog uredničkog rada.

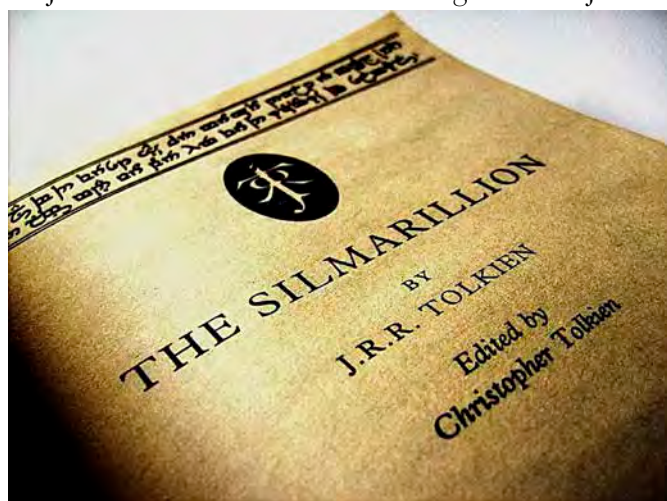
Djelo *Silmarillion* osim središnje *Priče o silmarilima*, priče o sudbini triju veličanstvenih dragulja koji čuvaju prvotnu božansku svjetlost, sadrži još i četiri kraća, autoru jako važna djela. Ovdje donosimo izvatke iz uvodnog pjeva *Ainulindalë* koji opisuju nastanak svijeta u velikoj *Muzici Ainura* kada je objavljena vizija *slave njegova početka i divote njegova kraja...*

Bje Eru, Jedini, kojega na Ardi zazivlju imenom Ilúvatar; a on ponajprije stvori Ainure, Blažene, koji bijahu izdanci njegove misli i postojahu s njime prije nego je išta drugo bilo stvoreno. On im se obrati, predlažući im glazbene napjeve; a oni zapjevaše pred njim, na radost njegovu. (...) Uto dođe čas u kojem Ilúvatar okupi sve Ainure i objavi im silovit i moćan napjev, u kojem im ukaza krasnije i veličajnije stvari nego ikad dotada; a slava je njegova početka i divota njegova kraja zadivila Ainure, pa su se oni poklonili pred Ilúvatarom i usutjeli.

Tad im Ilúvatar reče:

– *Od ovog napjeva koji sam vam razotkrio, želja mi je da skladnim jedinstvom načinite velebnu glazbu. A kako sam u svakom od vas raspirio Oganj neugasivi, na vama je da ga svojim moćima ukrasite, svaki prema vlastitom znanju i umijeću i kako držite da je pravo...*

Nato glasovi Ainura (...) stadoše oblikovati Ilúvatarov napjev u divotnu glazbu; a zvuk se bezbrojnih, skladno isprepletenih melodija vinu u vis, prekorači uhom čujne dubine i visine i preplavi Ilúvatarov nastan, a glazba i njezin odjek dospješe u Prazninu i ispuniše je cijelu. Nikad više nisu Ainuri složili glazbu

sličnu ovoj, iako je rečeno da će još krasniju pred Ilúvatarom zapjevati zborovi Ainura i Ilúvatarove djece po svršetku svijeta. Tad će svaki Ilúvatarov napjev pravo otpjevati, a kako im koji preko usana prijede, umah će se ostvariti, jer svi će do kraja spoznati kakav im je udio namijenio, a znat će i smisao ostalih, a Ilúvatar će, zadovoljan, njihove misli pozlatiti tajnim plamom.

Sad je, međutim, Ilúvatar sjeo i slušao i dugo mu se činilo da je dobro, jer je glazba bila bez mane. No netom se napjev stao razvijati, kadli se Melkor dosjeti uplesti u glazbu neke od svojih zamisli koje se nisu slagale s Ilúvatarovim napjevom, jer je htio povećati moć i slavu svog udjela. Melkoru su pak od svih Ainura bili darovani najveća snaga i znanje, jer je od svake moći u svoje braće posjedovao po djelić...

Ilúvatar tad prozbori i kaza:

– Silni su Ainuri, a najsilniji među njima Melkor jest; no ipak, neka znade i on i svi Ainuri da ja sam Ilúvatar i sve ono o čemu do maločas pjevali ste pretvorit ću u djelo da na oči svoje ugledate što ste načinili. A ti ćeš, o Melkore, spoznati da se nijedan napjev otpjevati ne može, a da nema svoj izvor najdublji u meni i nitko protiv moje volje ne može glazbu izmijeniti. A onaj koji pokuša, postaje oruđe u mojim rukama kojim ću veća čudesa stvoriti nego što ih ovaj može zamisliti...

Kad dospješe u Prazninu, Ilúvatar im se obrati i kaza:

– Evo vaše Pjesme!

I ukaza im sliku, darovavši im vid kao onomad sluh, te su pred sobom ugledali novi Svijet, vidljiv i sav zaokružen sred Praznine u kojoj je postojao, a da nije bio dio nje. I dok su u čudu zurili, povijest se tog Svijeta stade otkrivati te im se činilo da on živi i raste...

– Evo Pjesme vaše! Evo Poja vašeg, u kojem će svaki od vas, unutar moje zamisli prvotne, pronaći sve ono što mu se činilo da je sam smislio i pridodao. I ti ćeš, Melkore, u njemu pronaći sve zamisli svoje potajne i spoznati da su one tek čestice cjeline i pritoci njezinoj slavi.

(...) Tako Ainuri znadu mnogo štošta što je prošlo, i što jest, i što će tek biti i malo je toga pred njima skri-

veno. No postoje stvari koje ni oni ne mogu raspoznati, (...) jer jedino je samom sebi Ilúvatar razotkrio cijeli svoj naum te se tako u svakom novom dobu zgodi nešto novo i nepredvidivo koje nema uzroka u prošlosti. Još se slika mladog Svijeta pred njima opijevala, kadli Ainuri opaziše u njoj i ono čega se nisu bili dosjetili. I ugledaše, zadivljeni, dolazak Ilúvatarove djece i bora-vište za njih načinjeno, te umah spoznaše da su i sami imali udjela u njegovoj pripravi onomad dok su glazbu skladali, ali mu nisu znali druge svrhe doli njegove krasote... Stoga kad su ih ugledali, još su ih silnije zavoljeli, jer su bili bića drugačija od njih, neobična i slobodna, u kojima su svaki put iznova nazirali odsjaj Ilúvatarova uma i tako upoznali još ponešto od njegove mudrosti koja je njima bila skrivena...

Ilúvatarova djeca su vilenjaci i ljudi, Prvorodeni i Sljedbenici. Sred svakojakih divota što ih je onomad na Svijetu bilo, sred golemih dvorana njegovih, dalekih pustošija i kružećih vatri, Ilúvatar odabra mjesto njihova boravišta u Osvit vremena, među nebrotjenim zvijezdama...

– Znam za čim žude vaša srca; da ono što vidjeste uistinu i bude, ne jedino u vašim mislima, već stvarno poput vas, a ipak drugačije. Zaista, kažem vam: Ea! Neka bude tako! Odaslat ću u Prazninu Oganj neugasivi, da se nastani u srcu Svijeta i Svijet će Biti, a oni od vas koji to požele, moći će na nj sići...

I umah Ainuri opaziše u daljini neku svjetlost što je bila nalik na oblak sa srcem od živog plamena i spoznaše da ono nije vizija, već nova Ilúvatarova tvorevina: Ea, svijet koji postoji.

Tako se zgodi da su jedni od Ainura ostali uz Ilúvataru, izvan granica Svijeta, a drugi, među kojima bijahu i oni najkrasniji i najsilniji, od Ilúvataru se otputili i spustili na Svijet. No jedno im je uvjetovao Ilúvatar, ili pak ljubav što su je nosili u srcima: da svojim moćima Svijet otada ispune i svežu te da zauvijek ostanu na njemu, sve do njegova svršetka i da on živi u njima, a oni u njemu. Upravo im zbog toga nadjenuše ime Valari, Sile Svijeta... 𐌕

Iz knjige: Silmarillion, J.R.R. Tolkien, Algoritam, Zagreb 2002.

Priredila: Nataša Žaja

JANTAR

ZLATO SJEVERA

Vesna Novović

Od davnina su ljudi na obalama rijeka, mora i u močvarama pronalazili žućkaste kamenčiće neobičnih svojstava i posebne ljepote. U nekim pronađenim komadima bili su potpuno neoštećeni insekti, razne biljke, cvjetovi, a prožimali su ih i mjehurići vode. Primijetili su da u vatri oslobađaju ugodan miris četinarara. Naravno, riječ je o jantaru.

Jantar obuhvaća više vrsta fosilizirane biljne smole

stare otprilike više desetaka milijuna godina. Jantar je fosil koji je s vremenom prošao mnogobrojne transformacije i premda se često zbog svoje dekorativne namjene ubraja u kategoriju minerala (uz biser i koralj), on nije mineral jer nema kristalnu strukturu. Jantar čini vaskularno tkivo drveta izdvojeno povredom ili radikalnom promjenom klime. Na ozlijeđenom mjestu drvo je ispuštalo smolu koja je djelovala kao

antibiotik. Odumrla stabla nošena riječnim ili morskim strujama stizala su do priobalnih područja. Tamo su, prekrivana raznim talozima, prolazila kroz mnoge fizičke i kemijske promjene te se njihova smola transformirala u jantar.

Riječ *jantar* je preuzeta, kako tvrde etimolozi, iz ruskog jezika koji ju je pak preuzeo iz litvanskog (*gintâras*) i ugrofinskog (mađ. *gyanta*). Stari Rimljani jantar su nazivali *succinum*, a Plinije Stariji taj pojam veže uz prirodu i nastanak jantara koji predstavlja *succus* – sok, snagu živog drveta. Stari Grci jantar su nazivali *electrum* zbog svojstva elektriciteta, ali navodno i zbog sjevernog otočja Elektrides odakle je jantar stizao. Od grčkog naziva za jantar dolazi i sama riječ elektricitet.

Stručnjaci razlikuju više od 350 vrsta jantara. Najpoznatija je vrsta, u uporabi još od brončanog doba, *baltički jantar* koji je ujedno i najcjenjeniji jer sadrži najveći postotak jantarne kiseline (od 3% do 8%). Ta vrsta jantara pronalazi se najviše na jugoistočnim obalama Baltičkog mora koje su nazivane i *jantarne obale*. Baltički jantar nazivan je i *zlatom sjevera*. Kako na sjeveru Europe nije bilo dovoljno prirodnih nalazišta metala, stanovništvo zapadnog baltičkog područja, zahvaljujući prodaji jantara moglo je kupovati metale i metalne predmete. Mnoge grobnice iz takozvanog danskog brončanog doba ističu se velikom količinom jantarnih perli. Gotovo sav baltički jantar potječe od drveta *Pinnus sussinifera*, a procjenjuje se da je star oko 35 milijuna godina. Žute je boje i njime su se

Mnogi antički pisci spominju priču o nastanku jantara. Vezan je uz mit o tragičnoj sudbini Faetona (Sjajnog), sina boga Sunca Helija i okeanide Klimene, koji je zatražio da jedan dan upravlja zlatnim Sunčevim kolima. Unatoč upozorenjima da u vožnji snažno zauzdava konje i da se drži srednjega puta, Faeton je olabavio uzde i konji su poletjeli mimo uobičajene putanje. Vatrena su se kola čas približavala nebu i pržila zvijezde, a čas se spuštala i žarila Zemlju. Faeton nije znao kako da zauzda konje ni kamo da ih usmjeri. Da bi spasio svijet od vatre, Zeus je bio primoran ošinuti ga munjom, na što je Faeton kao sjajna zvijezda preletio preko neba i stropoštao se u rijeku Eridan. Njegove sestre Helijade danima su plakale za njim, pa ih je Zeus iz samilosti pretvorio u crne topole, a iz njihove kore potekle su suze koje su se u vodi pretvarale u jantar. U tim suzama sadržana je Sunčeva svjetlost i toplina.

Ovaj mit se ubraja u vrlo stare mitove tumačenja prirodnih pojava i podsjeća na neku prдавnu katastrofu (sušu, požar ili sl).

najviše služili narodi sjevera Europe. Na Mediteranu se više upotrebljavao crvenkasto-smeđi jantar podrijetlom iz Sirije, Sicilije ili Francuske.

Boje jantara su različite i sklone oscilacijama od svijetložute, gotovo bijele do crvenkasto-smeđe. Vrlo je rijedak zeleni i plavi, a najrjeđi je sivi i crni. Može biti i proziran, poluproziran, potpuno neproziran i čak fluorescentan. Boja jantara može se mijenjati mehaničkom ili termičkom obradom te kemijskim putem. Stari su Rimljani dodavanjem korijenja pojedinih biljaka, morskog purpura i kozjeg loja mijenjali izgled i boju

Istraživanja u selu Prozor kod Otočca u Lici pokazala su da su Japodi cijenili jantar i upotrebljavali ga u velikim količinama. Do njega su dolazili preko takozvanog *Jantarskog puta* i većinom su ga sami obrađivali. U grobovima žena prisustvo jantara uglavnom se povezuje s plodnošću i materinstvom. Ovidije navodi kako rimske nevjestice nose na vjenčanju jantarne perle, a isti običaj zabilježen je i kod Litvanaca. Jantar je umnogome služio kao ukras i oznaka statusa žene, ali pridavala su mu se i magijska, proročanska svojstva.

Jantarna ženska glava, VI. - V. st. pr. Kr., Arheološki muzej Zagreb

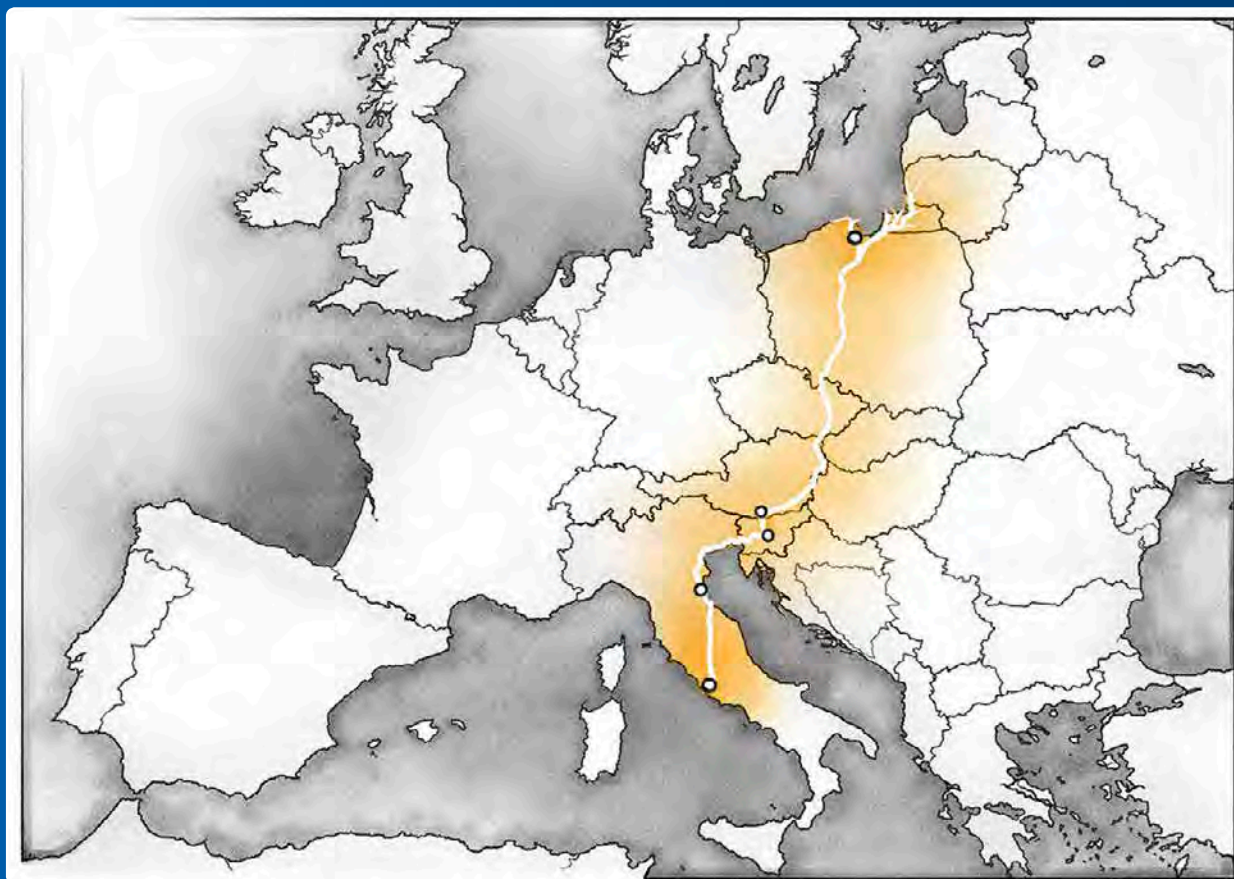
jantaru. Tamna boja jantara često je povezana s njegovom starošću i suhoćom. Naime, jantar može primati i gubiti vodu, a potopljen može nabubriti i uvećati se do 8 %. Neprozirni komadi jantara sadrže mnoštvo sitnih zračnih mjehurića. Zagrijavanjem do 180 °C zračni mjehurići se spajaju i dolaze tik ispod površine pa

Nije rijetkost u jantaru pronaći lišće, cvijeće, kukce i male životinje, često i neke izumrle. Kemijski sastav jantara omogućio je da se u njemu prirodno mumificiraju dragocjeni primjerci flore i faune, čiji DNK ostaje potpuno zaštićen pa se znanstvenicima pruža mogućnost analize. Zbog toga je jantar često i nazivan "prozorom u prošlost". Peruanski paleontolozi objavili su prije nekoliko godina da su na sjeveru Amazonije u Peruu pronašli stotinjak kukaca starih 20 milijuna godina, izvrsno očuvanih i fosiliziranih u jantaru.

Jantarski put

Takozvani *Jantarski put* bio je prometni pravac kojim je jantar dopreman s Baltika na Sredozemlje. Poput *Puti svile*, postao je simbolom kulturne razmjene. Jantarski putovi slijedili su tok glavnih europskih rijeka, a najvažnija trgovišta bila su u Padskoj nizini te na ušću rijeke Po u sjeverni Jadran. Sa sjevernoga Jadrana jantar je pomorskim putem dospijevao do Grčke i istočnog Sredozemlja.

nastaju *sunčeve šljokice*, kapljicašte pukotine zbog kojih se svjetlost na tim mjestima drugačije lomi.

Iako je jantar bio u širokoj uporabi u antici i ranije, za vrijeme srednjega vijeka znanje o jantaru polako tone u zaborav sve do renesanse. U XVII. stoljeću centar proizvodnje jantarnih predmeta najprije je bio Königsberg (Kalinjingrad), a onda Danzig (Gdansk).

Ljekovitost jantarne smole povezuje se sa sposobnošću stabla da njome samo sebe zacijeli. O ljekovitim svojstvima jantara u doba antike govorio je Plinije Stariji koji navodi kako jantar štiti od gušavosti, glavobolje i nervnih oboljenja te bolesti mokraćnih putova. U medicinskom leksikonu Andreasa Aurifabera iz 1551. godine zabilježeno je 46 recepata za primjenu jantara u medicini. Veliki arapski znanstvenik Ibn Sina (Avicenna) u svom je djelu *Kanon medicine* dao točan opis

podrijetla jantara te podatke o njegovoj primjeni u liječenju raznih bolesti. Navodi se i podatak da je litvanski knez Albreht poslao na dar komad jantara oboljelom Martinu Lutheru za brzo ozdravljenje.

Novija istraživanja potvrdila su da je jantar bogat solima jantarne kiseline koja ima vrlo pozitivan utjecaj na ljudsko tijelo, a služi kao biostimulator vrlo širokog spektra djelovanja.

Jantar je vrlo osjetljiv i ne treba ga izlagati izravnim sunčevim zrakama. Održava se kratkim ispiranjem pod mlazom mlake vode.

Sve do danas jantar nije izgubio na vrijednosti, iako se uglavnom upotrebljava u izradi nakita. Bez obzira na to poznamo li ili ne njegova svojstva i simbolizam, prepoznamo njegovu ljepotu i odsjaj svjetla i topline koje budi u nama. ☞

NAJSTARIJI OSOVINSKI KOTAČ

Malo je koji izum usmjerio ljudsku povijest poput kotača. Kotač možemo vidjeti u različitim oblicima, učestalo do te mjere da ga ne primjećujemo, iako je bez njega danas teško zamisliti život.

Najstariji poznati kotač na svijetu otkriven je u Mezopotamiji, a potječe iz 3500-te godine prije Krista. Nešto mlađi kotač arheolozi su otkrili 2002. godine nadomak Ljubljane, na lokalitetu Ljubljansko barje. Taj lokalitet, poznat i po nizu sojениčkih naselja, u pleistocenu je bio veliko plitko jezero, isušeno melioracijskim radovima tek u XVIII. stoljeću, pa je tako *Ljubljanski kotač* tisućljećima ležao pod vodom. U početku su stručnjaci iz Instituta za arheologiju mislili da se radi o običnoj dasci, no nakon uklanjanja mulja, ispostavilo se da su to bili ostaci drvenog kotača, a nedaleko je pronađena i drvena (hrastova) osovina. Kotač promjera 70 cm i debljine 5 cm izrađen je od dviju jasenovih ploča spojenih hrastovim klinovima. Posebnost mu je pravokutni otvor za osovinu dugu 124 cm. Osovina se umetala u kotač, pa se okretala zajedno s njim.

Način na koji je sastavljen ukazuje na to da su njegovi tvorci imali daleko veće znanje i vještinu vezane uz obradu drva nego što su to znanstvenici mogli

zamisliti. Drugim riječima, kotač je izradio vrhunski prapovijesni majstor. Vjeruje se da je bio dio kola na dva kotača. Slična prapovijesna kola pronađena su u Švicarskoj i Njemačkoj.

Kotač je 2008. godine prenesen u Mainz na konzervaciju, gdje je nakon brojnih analiza utvrđena njegova starost od oko 5150 godina.

Zanimljivo je da je takozvani *Ljubljanski kotač* vrlo sličan kotaču izvornih vučedolskih kola. Ta su kola rekonstruirana prema malom keramičkom modelu iz jedne jame u Vučedolu. Na primjeru najstarijeg osovinskog kotača možemo pratiti prepletanje davnih kultura.

Iako jednostavnog izgleda, ljubljanski je kotač neprocjenjiv pronalazak koji je osvijetlio jednu od najranijih europskih kultura, zbog čega je UNESCO područje Ljubljanskog barja 2011. godine stavio na *Popis svjetske kulturne baštine*. 🏛

Priredio: Uliks Šimoković

Vučedolska kola

ZIMSKA PRIČA...

Osim blistave bjeline svježeg snijega, zima ovdje nudi samo još jednu boju: melankolično sivu. Zeleni travnjaci su nestali. Drveće je golo. Kao da je sva Zemljina vitalnost iz nje iscijedena. Jednog dana potkraj jeseni, kad je sve lišće već bilo otpalo, a surova hladnoća zime još nije stigla, bacio sam pogled na niz golog drveća i moje je srce ispunila nježnost. Duboko sam shvatio da su, poput životinja, i stabla osjetilna bića koja se moraju pripremiti za ono što dolazi. Ne tako davno, ta ista stabla su nizovima kuća nudila hlad, a sada stoje tamna i ogoljena, spremna izdržati još jednu dugu zimu. Njihove gole grane ispisivale su jednostavne jasne obrasce na sivom nebu, istom nebu koje je donedavno bilo zastrto njihovim lišćem.

Kada dođe ledena zima, neumoljiva je prema svemu što je mlado, nježno i nesigurno. Mora se nadrastiti mladenačka nestabilnost da bi se opstalo. Zrelost i odlučnost su nužni. Promatranje hrabrog, temeljitog načina na koji se stabla pripremaju za zimu pomaže mi cijeniti pouke koje sam usvojio. 🌳

Thich Nhat Hanh, Mirisni palmuni listovi, Kampus Sveučilišta Princeton, SAD, 21. prosinca 1962.

Odabrala: Dijana Kotarac

***Nije važno što treba podnijeti
u životu nego kako.***

Seneka

